

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного
музею України,
доктор педагогічних наук,
старший науковий
співробітник ДНПБ України
імені В.О.Сухомлинського

120 років від дня народження Петра Андрусів (1906–1981), художника-графіка, ілюстратора книжкових видань, педагога

Народився 2 липня 1906 у с. Кам'яноброді на Львівщині. Під час Першої світової війни 1915 загубився і дитиною його вивезли в Росію, де перебував у сиротинцях Москви та Рязані, з 1918 – у Польщі. Виховувався у притулку для молодих ремісників, де виявив неабиякий художній талант. Патроном цього навчального закладу був американський комітет із допомоги жертвам війни, яким опікувався майбутній президент США Герберт Гувер. Одного разу Гуверу, який з інспекцією перебував у притулку, потрапили на очі малюнки Андрусів. Він вирішив допомогти талановитому хлопцю і посприяв, щоб того перевели до гімназії.

У 1927 вступив до Варшавської академії мистецтв, де навчався не лише на мистецькому, а й на педагогічному відділі, цілеспрямовано готуючись до вчительської праці. Уже з середини

Липень 2026. Постаті

1930-х розпочав педагогічну діяльність у гімназіях та мистецьких школах. Після закінчення академії у 1936 викладав історію мистецтва, технічне креслення та спеціальні мистецькі дисципліни у Варшавській будівельній школі. Тоді ж на замовлення львівських видавництв ілюстрував українські дитячі видання серії «Дитяча бібліотека» та «Бібліотека нашого приятеля», журнали «Світ дитини», «Наш приятель», «Дзвіночок».

Педагогічна діяльність була для Андрусів не випадковим епізодом, а важливою складовою його професійного життя. Навіть у роки Другої світової війни він не полишав учительської праці. Під час перебування в таборі для переміщених осіб у Німеччині навчав малювання поранених військових у студії при шпиталі. Фактично йшлося про застосування мистецтва як засобу підтримки та реабілітації.

У 1947 емігрував до США, став активним учасником українського мистецького життя, був членом Об'єднання мистців-українців в Америці, яке дбало про підтримку молодих талантів та розвиток мистецької освіти. У Філадельфії долучився до діяльності Української мистецької студії, де передавав свій досвід молодому поколінню.

Поряд із викладацькою роботою художник створив численні твори на історичну тематику. Серед найвідоміших: «Бій Ігоря з половцями», «Сватання Анни Ярославни», «Княжа пристань у Києві», «Французькі посли у князя Ярослава Мудрого». Вершиною його творчості стала монументальна картина «Хрещення України-Русі», завершена у 1980.

Петро Андрусів належить до тих діячів української культури, які поєднали мистецьку творчість із педагогічним служінням. Упродовж майже п'яти десятиліть він навчав, підтримував і надихав інших – у Польщі, Німеччині та США, залишивши

помітний слід не лише в історії українського мистецтва, а й у розвитку української мистецької педагогіки.

Помер 29 грудня 1981 у Рівергеді, штат Нью-Йорк. Похований на цвинтарі св. Андрія у Бавнд-Бруку (штат Нью-Джерзі, США).

У фондах Педагогічного музею України зберігається книга Е. Бренерт «Маленька вдова» (1932), художнє оформлення якої виконав П. Андрусів. Ознайомитися з виданням можна за посиланням: <https://surl.li/dibbrw>.

90 років від дня народження Ростислава Пилипчука (1936–2014), історика культури, бібліографа, педагога

Народився 10 липня 1936 у с. Оришківці на Тернопільщині. Закінчив філологічний факультет Чернівецького університету імені Юрія Федьковича (1958). Ще студентом сформувався як дослідник і критик: у 1956 дебютував як театральний і літературний оглядач, друкувався в чернівецькій газеті «Радянська Буковина». Перший досвід педагогічної роботи здобув у 1958–60, працюючи вчителем української мови та літератури в Середній школі робітничої молоді № 3 у Чернівцях, паралельно займаючись музейною та літературно-краєзнавчою діяльністю як науковий співробітник Літературного музею Юрія Федьковича.

У 1960 вступив до аспірантури зі спеціальності «театральне мистецтво» в Інституті мистецтвознавства, фольклору та

етнографії АН УРСР і переїхав до Києва. Після завершення навчання (1963) працював у цьому інституті на посадах наукового співробітника відділу театрознавства та вченого секретаря. У 1971 захистив кандидатську дисертацію «Український театр Східної Галичини і Північної Буковини», започаткувавши низку подальших студій з історії регіональних театральних процесів в Україні.

Від 1977 – проректор з наукової роботи Київського державного інституту театального мистецтва імені І.К. Карпенка-Карого, у 1983–2003 – ректор, від 2003 – радник ректора і професор кафедри театрознавства. Як організатор вищої мистецької освіти забезпечив модернізацію наукової роботи інституту, розширення аспірантури, розвиток дослідницьких напрямів театрознавства та формування кадрового потенціалу галузі. З 2001 – академік Національної академії мистецтв України.

Педагогічна діяльність Р. Пилипчука була системною і тривалою. Він викладав історію українського театру, керував підготовкою дисертаційних досліджень, формувал наукові підходи до вивчення сценічного мистецтва. Під його науковим керівництвом підготовлено десять кандидатів мистецтвознавства. Його учні працюють у закладах вищої освіти та наукових установах України, розвиваючи театрознавчі студії як самостійну наукову галузь.

Упродовж багатьох років формувал простір українського театрознавства як цілісну систему – від архівно-бібліографічної роботи до академічних досліджень. Автор понад 1000 наукових публікацій, редактор і співредактор низки фахових видань, зокрема збірника «Театральна культура» (1980–87), «Наукового вісника Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого» (2007–12), співредактор чотирьох томів «Праць Театрознавчої комісії» у «Записках НТШ».

У 1990-х долучився до розбудови театрознавчої освіти у Львівському національному університеті імені Івана Франка, де сприяв започаткуванню кафедри театрознавства та акторської майстерності (1999) та читав лекційні курси з історії українського театру.

Помер 22 серпня 2014 у Києві, похований на Байковому цвинтарі.

160 років від дня народження Антіна Синявського (1866–1951), історика, економіста, педагога

Народився 24 липня 1866 у с. Веприк на Київщині. Навчався у Першій Київській гімназії та на історико-філологічному факультеті Київського університету. Учень В. Антоновича.

З 1890 – в Одесі: член місцевої «Громади», викладач юнкерського училища. У 1893–96 – приват-доцент Одеського університету і викладач економічної географії на Вищих жіночих курсах. 1898 захистив магістерську дисертацію у Варшавському університеті. 1898–1901 – викладач Варшавського університету, директор комерційної школи в Білостоку (Польща).

В 1901–18 працював у Катеринославі (нині Дніпро) директором комерційного училища. Ці роки стали «зоряними» в його житті. Залучав до викладання в училищі свідомих українців: у закладі працювали Д. Дорошенко, Д. Яворницький, С. Єфремов, Є. Вировий, В. Петрушевський, Гр. Черняхівський, І. Труба та ін. Училище стало осередком передових педагогічних практик: тут запроваджували систему індивідуальних характеристик замість

традиційних оцінок, розвивали позакласне читання, самостійну роботу учнів, діяльність гуртків та учнівське самоврядування. У 1905 було зведено новий корпус училища, оснащений найсучаснішими на той час інженерними системами. У будівлі розміщувалися актовий зал, навчальні лабораторії та бібліотека, що відповідало найвищим стандартам європейської шкільної архітектури початку XX століття. (Зараз в цій будівлі працює Дніпропетровська обласна рада.) Один із засновників археологічного і археографічного вивчення минулого Придніпров'я, знавець історії Південної України, організатор колекції музею ім. О. Поля (нині – Історичний музей ім. Д. Яворницького). Був ініціатором подання клопотання про відкриття в Катеринославі Архівної комісії (1903–16), очолив її роботу (як заступник голови). За його пропозицією, на засіданнях комісії розглянуто питання про охорону могили кошового отамана Івана Сірка в с. Капулівка, поховання козака Лазаря Глоби в Міському саду (нині Парк ім. Глоби).

З 1918 – у Києві – директор Департаменту середніх шкіл Міністерства освіти (1918–19), у 1920-х – професор і завідувач кафедри економіки, географії та світового господарства Інституту зовнішніх відносин, співробітник кафедри сільськогосподарства Інституту народної освіти (викладав економічну географію, статистику й інші предмети), науковий співробітник Всеукраїнської академії наук (працював в Історичній секції, Комісії сходознавства), був заступником створеної у 1927 Комісії з наукового дослідження території Дніпрельстану. Саме за його рекомендацією керувати археологічними розкопками на Дніпробуді доручили Д. Яворницькому.

Репресії кінця 1920-х в Україні істотно вплинули на подальшу долю А. Синявського. У різні періоди він працював на Далекому Сході, викладав у Сталінградському, Кримському

та Кіровоградському педагогічних інститутах. Після виходу на пенсію наприкінці 1950 оселився в Сімферополі, де й помер 2 лютого 1951. У 1987, у зв'язку з ліквідацією Староруського кладовища в Сімферополі, онук Олександр Синявський перепоховав останки пращура на Лисовому цвинтарі у Києві.

160 років від дня народження Модеста Левицького (1866–1932), лікаря, письменника, мовознавця, дипломата, педагога

Народився 25 липня 1866 у с. Вихилівці на Хмельниччині. Вищу освіту здобував у Київському університеті, закінчив чотири курси історико-філологічного факультету. Будучи студентом, одружився з дівчиною-киянкою, у них народився син Віктор. Через те, що дружина Зінаїда хворіла на сухоти, вступив на медичний факультет та став лікарем.

Лікарську діяльність розпочав на Волині, у Ковелі, де обійняв посаду земського лікаря. Згодом став сімейним лікарем і близьким другом родини Косачів, зокрема лікував Лесю Українку. Поетеса неодноразово згадувала свого лікаря-рятівника в листах.

1900 недовго працював у місті Окни Ананіївського повіту й заприятелював з Є. Чикаленком та І. Липою. Наприкінці 1904 став директором Київської фельдшерської школи на Лук'янівці і за сумісництвом – завідувачем Лук'янівського притулку для дітей-сиріт. Під час роботи у земській лікарні в м. Боярка співпрацював із «Громадою», зокрема з Б. Грінченком, С. Єфремовим, М. Лисенком. Від 1912 мешкав у Білій Церкві, де викладав гігієну в чоловічій і жіночій гімназіях,

а в 1917–18 був учителем української мови і директором української гімназії імені Б. Грінченка. У 1918 – головний санітарний лікар залізниць України, директор культурно-освітнього відділу міністерства шляхів. У січні 1919 призначений радником українського посольства у Греції, згодом очолив цю дипломатичну місію. Переїхав до Відня, згодом – до м. Тарнув (Польща), де у вересні 1921 став останнім Міністром народного здоров'я й опікування УНР в екзилі. Після ліквідації Міністерства організував курси медсестер, 1922 завідував санаторієм для хворих на туберкульоз вояків Армії УНР у м. Закопане (Польща). Очолював Головну управу Українського Червоного хреста (1921–22). Згодом переїхав до м. Подєбради (Чехо-Словаччина), де працював лікарем і викладачем Української господарської академії. 1927 повернувся в Україну, мешкав у Луцьку, викладав у гімназії українську мову та літературу, етику, впроваджував позакласне читання, учнівське самоврядування, гурткову роботу, театральні постановки та музичні заняття, зокрема створив шкільний гурток бандуристів.

Автор підручників «Рідна мова» (1917), «Українська грамати́ка для самонавчання» (1923), «Порівнююча грамати́ка української мови» (1921), «Як писати службові папери українською мовою» (1917), «Конспект теорії мистецтва» (1923), «Теорія українського письменства» (1923), а також дитячих творів («Петрусів сон», 1919).

Помер 16 червня 1932 у Луцьку, де й був похований на православному цвинтарі (нині – сквер на проспекті Волі). Після перенесення у 1976 його могила розташована на міському кладовищі поблизу с. Гаразджа.

У фондах Педагогічного музею України зберігається книга М. Левицького «Петрусів сон» (1919). Ознайомитися з виданням можна за посиланням: <https://surl.li/muvved>.